

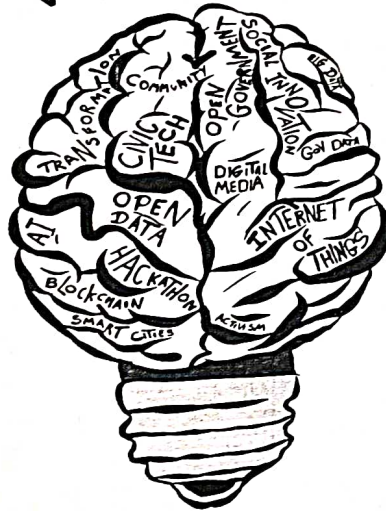

ISSN-2320-4414
RNI No. MAHAUL03008/13/2012-T
Impact Factor : 3.726

POWER OF KNOWLEDGE

An International Multilingual Quarterly Peer Review Refereed Research Journal

Volume - I ISSUE - IV Jan to Mar. - 2022

ARTS | COMMERCE
SCIENCE | AGRICULTURE
EDUCATION | MANAGEMENT
MEDICAL | ENGINEERING & IT | LAW
PHARMACY | PHYSICAL EDUCATION
SOCIAL SCIENCE | JOURNALISM
MUSIC | LIBRARY SCIENCE |

www.powerofknowledge.co.in

E-mail : powerofknowledge3@gmail.com

Editor
Prof. Dr. Sadashiv H. Sarkate

अनुक्रमणिका			
अ.क्र.	प्रकरण	संशोधक	पृष्ठ क्रं.
1	A Socio-Economical Study of Scheduled Tribes in Maharashtra	Dr. Bhagwat Manikrao Wagh	1-5
2	Scenario of Tourism Entrepreneurship in India.	Dr.Gajewad Chandrakant Wamanrao	6-8
3	The Reserve Bank Integrated Ombudsman Scheme 2021 - An Overview	Dr. Swati Joshi	9-18
4	Online Distribution of Content	Shri Vijay S. Malekar	19-22
5	ऊसतोडणी कामगारांच्या मुलांची 'शिक्षणकॉडी' : झळझळीत वारस्तवाचा वेध	डॉ.जया कदम	23-28
6	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मांतरित बौध्दांना बौध्द संस्कृतिचे योगदान	डॉ.सुरेश मानाजी सोनोने आत्माराम भानुदान लोखंडे (हर्षभद्र)	29-35
7	मराठी कादंबरीतील दंगलग्रस्तांचे चित्रण	डॉ. मधुकर बैकरे	36-40
8	मराठी आणि तिच्या बोली : चिंतन	प्रा.डॉ. दिनेशचंद्र की. राऊत	41-46
9	कादंबरी लेखन प्रक्रिया शोध आणि बोध	सौ.तनुजा उल्हास ढेरे	47-52
10	भारतातील पीक विमा योजनांचा अभ्यास	डॉ.नेहा नलावडे प्रशांत जीवन आरसुळ	53-61
11	डॉ.ज्ञानदेव राऊत लिखित शेतकरी संघटना आणि मराठी साहित्याचा अनुबंध : एकसीमांसा	डॉ.रवींद्र ढास	62-66
12	महानुभाव संप्रदायाचे समाजचिंतन	आबासाहेब उमाप	67-71
13	'परिपूर्ती' एक आकलन	संगीता कमलाकर वनखंडे	72-77
14	हिंदी कविता में व्यक्त राष्ट्रीय भावना	प्रो.डॉ. आबासाहेब राठोड	78-82
15	अग्निपुराण एवं साहित्यशास्त्र : परस्पर प्रभाव	डॉ.वृशाली भोसले	83-90
16	बी.एड. व्यावसायिक अभ्यासक्रम की ऑनलाईन परीक्षा के दुष्परिणाम का अध्ययन	प्रा.डॉ.वैशाली कंकाळे	91-96
17	आचार्य हजारी प्रसाद द्विवेदी के संत-साहित्य के समीक्षा के सिद्धांत	डॉ.संग्राम सोपानराव गायकवाड	97-105
18	पालक बालक संबंध आणि मुलांचा सामाजिक विकास	प्रा.डॉ.निलीमा पी.माहोरे	106-111
19	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा राष्ट्रविषयक दृष्टीकोण	प्रा.डॉ.आर.डी.खताळ	112-115
20	थोर समाजसुधारक कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक धोरण	प्रा.डॉ.गिन्हे डी.पी.	116-118

I registered

I published

on one side
I should beI copy right
undertaking

I references

by Research
mittees, the

I post only.

I only.

The editor,
At the same
or their own

कारयुक्त, कुजके
 , बांधलेले वाडे,
 णा देखवत नाही.
 णवर्गाला बसतो.
 ने जातात. त्यांना
 गंही कुटाळ लोक
 याच ब्राम्हणांना
 दुष्ट अशा दोन्ही
 वे नाते असलेल्या
 ऋ वाचविण्यासाठी
 णची वाट तुडवावी
 हणतात, "लेखक
 होईना पाहण्याच्या
 णडता लेखकाला
 णळ यावी याचाच
 णे माणे मराठी
 णाचे दिसून येते.

प्रकाशन प्रा.लि.

स्वरूप प्रकाशन,

दीपाली प्रकाशन,

रुखरूख, अनुष्टुभ,

००१ पृष्ठ-२५८.

मराठी आणि तिच्या बोली : चिंतन

प्रा.डॉ. दिनेशचंद्र की. राऊत

युवाशक्ती कला व विज्ञान महाविद्यालय, अमरावती.

'मराठी' म्हणजे प्रमाणभाषा म्हणता येईल.

एका विस्तृत प्रदेशात बोलली जाणारी, अनेक बोली भेदांना व स्थानिक भेदांना समाविष्ट करून घेणारी, राजकारण, समाजकारण, संस्कृती, शिक्षण या क्षेत्रामध्ये वापरली जाणारी आणि समाजाकडून लेखन व्यवहारासाठी स्वीकारली गेलेली भाषा म्हणजे प्रमाणभाषा होय. (वरिलप्रमाणे मराठीची संकल्पना करता येते.

काही भाषा वैज्ञानिकांच्यामते प्रमाणभाषा म्हणजे

"एकमेकांच्या खूप जवळ असणाऱ्या बोली आणि स्थानिक भेद यांची बेरीज म्हणजे प्रमाण भाषा."

"प्रमाणभाषा ही एक आदर्श अशी बोली आहे. उच्चार व्याकरण व शब्दसंग्रह याबाबतीत तिच्यापेक्षा थोडेफार भिन्नत्व असणाऱ्या इतर बोलणारे लोक या आदर्श बोलीला मान्यता देऊन तिचा प्रमाण भाषा म्हणून स्विकार करतात आणि तिच्या अमलाखाली वावरतात."

थोडे फार भिन्नत्व असणाऱ्या एकमेकांच्या जवळ असणाऱ्या, एकच इतिहास परंपरा असणाऱ्या बोलींचासमूह वाङ्मय निर्मितीत, लेखनव्यवहार, शिक्षण व सांस्कृतिक संचिताची जपणूक यासाठी ज्या भाषेचा वापर करतो ती भाषा प्रमाणभाषा होय.

डॉ. ना. गो. कालेलकारांच्या मते, प्रमाणभाषा ही सुप्रतिष्ठित बोली नसून प्रमाण हे एक 'आदेशात्मक भाषिक रूप एवढेच ते मानतात.' "प्रमाणभूत बोलभाषा ही सुद्धा लिपिवद्ध भाषेचे प्रकारयुक्त आपभ्रष्ट रूप ठरते."

वरिल भाषावैज्ञानिकांच्या विवेचनावरून असे दिसून येते की, प्रमाणभाषा ही एक सुप्रतिष्ठित बोलिच असते आणि तिच्यावर संज्ञापन, शिक्षण, भाषा व्यवस्थापन अशा समाजाला उपकारक असणाऱ्या विविध प्रकारच्या जबाबदारांच्या असतात. मराठीची प्रमाणभाषा म्हणून आपण पुणेरी बोलीचा स्विकार केल्याचे आढळते कारण इंग्रजांना शिक्षण द्यायचे होते व राज्यकारभार करायचा होता तसेच पुणेरी भाषेचे घऱ् व्या शतकात इतर बोलींच्या तुलनेत व्याकरण तयार होते. तसेच वरिल विवेचनाच्या अनुसंगाने पुणेरी भाषा प्रमाणभाषेच्या गटात समाविष्ट झाल्याचे दिसून येते.

बोलीभाषेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये :

बोलीची व्याख्या :- बोली म्हणजे एका निश्चित भूभागात किंवा भौगोलिक क्षेत्रात बोलले जाते ते भाषेचे स्वरूप.

मराठीच्या प्रमुख बोली :

(१) व-हाडी भाषा :

बुलढाण्याचा पूर्वभाग, दक्षिण भाग भंडारा, चांदा, वणी, व वाशिम प्रदेशात बोलली जाते. वहाडी भाषेचे नागपुरी, चांदा व बालाघाटी, झारणी, धनगरी, कानिया, कुणबी, कुभारी, महारी, गोवारी, हलबी इत्यादी उपप्रकार आहेत. वहाडी भाषेवर हिंदी भाषेचा प्रभाव दिसून येतो.

(२) हलबी भाषा :

हलबी ही व-हाडीचीच एक उपभाषा आहे. ही भाषा बोलणारे जे हलबी लोक आहे ते मध्य प्रांतातील बस्तर आणि कणेकर या भागात आणि चांदा, रायपूर, भंडारा या बाजूच्या झुकणारी हलबी लोकांची भाषा आहे.

(३) खानदेशी - अहिराणी भाषा :

धुळे हा अहिराणीचा केंद्र प्रदेश. बरुहाणपूर, धुळे जिल्हा, जळगाव जिल्हा, नाशिक जिल्ह्याच्या उत्तरेचा भाग खानदेश या प्रदेशावाचक नामानुसार 'खानदेशी' म्हणून ओळखला जातो. या भाषेवर गुजराती भाषेचा प्रभाव आहे.

(४) नागपुरी भाषा :

नागपूर, वर्धा, चंद्रपूर, भंडारा (महाराष्ट्र), शिवडी, छिंदवाडा, बालाघाट, रामपुर (मध्य प्रदेश), वर्धा व वैनगंगा या नद्यांच्या दुभाषांच्या प्रदेशात नागपुरी भाषा बोलली जाते. या भाषेवर अरबी, फारशी, हिंदी या भाषांचा प्रभाव दिसून येतो. नागपुरी भाषेची उपभाषा झाडी बोली आहे. झाडीबोली वर हिंदी तेलगू भाषेचा प्रभाव दिसून येतो. (झाडी बोली साठी डॉ. दे. ग. सोटे लिखित भाषाशास्त्राचा अभ्यास कोष ग्रंथ)

(५) डोंगरी भाषा :

सोनगर, व्यास, साकी, बालगण, नाशिक जिल्ह्याचा कळवण व सुरगाणा भाग, धरमपुर, बासडा अशी या भाषेची सिमा आहे. धरमपुर, बासडा, गुजरात व महाराष्ट्र यांच्या सिमेवर डांगीबोली ही प्रदेश वाचक व लोकवाचक नाम आहे. 'डांग' हा प्रदेश गुजरात मध्ये असून दांड या शब्दापासून आला आहे. दांड म्हणजे जंगल. या भाषेवर गुजराती भाषेचा प्रभाव पडलेला आहे.

(६) कोकणी भाषा :

कोकणीभाषेत उत्तर कोकणी व दक्षिण कोकणी असे दोन प्रकार आहे. उत्तर कोकणीत पुन्हा बाणकोटी, दमाणी, घाटी, माळवी, संगमेश्वरी, हे पोटभेद आहेत. तर आगरी, भंडारी, धनगरी, कव्हाडी, किरिस्तांव, कोळी, कुणबी, परभी ठाकरी इत्यादी पोटभेद जातीवरून व घंघावरून पडलेले दिसतात. पश्चिम घाट ते अरबी समुद्र यांच्या दरम्यान आलेल्या जमिनीच्या अरुंद पट्टीला कोकण असे म्हणतात. ठाणे जिल्हा, कुलाबा जिल्हा, मुंबई आणि उपनगरे

रत्नागिरी जिल्हा, गोवा आणि त्यांच्या दक्षिणेकडील काही भागात कोकणी भाषा बोलली जाते. या भाषेवर पोर्तुगीज भाषेचा प्रभाव आहे.

अशाप्रकारे मराठीच्या पमुख ठपभाषा सांगता येईल.

एक काळ असा होता ज्यावेळी युगायुगाच्या अनुभवातून मिळालेला ज्ञानसाठा संकलित करण्यासाठी तसेच विविध ज्ञानशाखांत शास्त्रनिर्मिती करण्यासाठी प्रमाणभाषा संस्कृतचे गठन करण्यात आले. बोलीपासून उधार—उसनवार करित करितच संस.त समृद्ध होत गेली. पाणिनी—वरुची आदिकांनी तिचे नियमन करित व्याकरण निर्धारित केले आणि त्या अनुरोधाने शुद्ध—अशुद्धतेचे नागरी दंडक करून घेतले. संस.तच्या पक्षधरांनी लोकभाषांमधले साहित्य उचलेगिरी करून प्रमाणभाषेत अनुवादिले आणि राजसत्ता—धर्मसत्तेच्या बळाने त्यांच्यावर राजांच्या आणि राजपुरोहितांच्या नाममुद्रा उमटवून घेतल्या. हे अशाप्रकारे लोकसाहित्य एकदा का संस.तमध्ये आले की मग त्याच्या वापरावरही जनसामान्यांना बंदी असे. संस.त भाषा शुद्धच राहिली पाहिजे या दाखव्या हेतूने तिचा वापर तर काय, जनसामान्यांनी तिचा उच्चारही करणे निषिद्ध असल्याचे त्यांनी ठरवून टाकले. त्यातून घडत गेले ते शंबुक, एकलव्यासाखे कितीतरी निषिद्ध विद्यासाधक. आपण अशाप्रकारे भल्याबुर्या मागनि साठविलेले ज्ञान आणि आपल्या निहित स्वार्थासाठी आपणच घडविलेले खोटेनाटे आचारधपासनामार्ग यांमधील कारस्थान जनसामान्यांच्या आकलनात येऊ नये म्हणून 'देवभाषा' संस्कृतच्या कडीकुलुपात ते बंदिस्त करून ठेवण्यात आले. त्याविरुद्ध पहिला उठाव केला तो विज्ञाननिष्ठ लोकायतांनी! त्यांनी लोकभाषांमधून विज्ञाननिष्ठ तथ्यांचा प्रचार आणि अंध परंपरांचा उच्छेद केलाय पण वैदिकांच्या भ्रमजालात पुरतेपणी गुरफटलेल्या लोकभावनेनेच शेवटी त्यांचा पराभव केला! पुढे भ्रमण साधनामार्गी भगवान महावीर आणि मध्यममार्गी विज्ञानवादी महात्मा बुद्ध यांनी संस.तचे हे जोखड झुगारून देऊन मागधी—पाली प्रा.त भाषेलाच धर्मभाषेचा दर्जा दिला. कालांतराने पुढे गोरक्ष प्रवर्तित नाथ संप्रदायाने भारतभर फिरताना त्या त्या प्रांतातील भाषेशी जवळीक साधणारी आपली प्रबोधनभाषा—इतकेच नव्हे तर साहित्यभाषाही घडविली, त्या पुढल्या शतकात महात्मा चक्रधरांनी मराठीला व देवभाषा धर्मभाषा मानलेय इतकेच नव्हे तर प्रांतोप्रांतीच्या आपल्या भारतभ्रमणातही प्रादेशिक भाषाभिमानाचा धृवताऱ्यासारखा आदर्श प्रस्थापित करून ठेवला. चक्रधरांनंतर ज्ञानेश्वरांनी 'माझा महाठाचि बोलु कवतुके। परि अमृतातेहि पैजेसि जिंके। ऐसी अक्षरे रसिके। मेळवीन' छ अशी प्रतिज्ञा करून संस.त वर्चस्वाच्या पार्श्वभूमीवर प्रादेशिक भाषाभिमानाचा प्रदीप तर चेतविला पण संस.तच्या तोडीची काव्यरचना करण्याच्या ईये पायी मराठीचेच पण शिष्टसंमत असे 'काव्यभाषा रूप' घडवित आपली 'भावार्थदीपिका' ही गीताटीका रचिलीय आणि त्यामुळेच संत नामदेव, जनाबाई, गोरोबा, सावतोबा, नरहरी, चोखामेळा, सोहिरा इ. समकालीनांच्या मराठमोळ्या शैलीतील रचनांप्रमाणे ज्ञानेश्वरांची भावार्थदीपिका ही सर्वजनांना कळेल अशी काही उतरली नाही ! तोच त्यांचा हरिपाठ किंवा — त्यांची अभंगरचना ही मात्र सर्वजन आकलनसुलभ उतरली

आहे. एकनाथांच्या स्फुट रचनाभांडभारुडे आदिंबद्दलही हेच म्हणता येईल. तुकारामांची भाषा सुद्धा त्यांच्या प्रतिभासंपन्न रचनापद्धती व उत्स्फूर्त आविष्करणशैलीच्या उपस्थितीतही सहज आकलनसुलभ उतरली आहे. त्याचप्रमाणे व्युत्पन्नतेचा वारसा लाभलेल्या संत बहिणाबाईंच्या बाबतीतही घडलेले दिसते. त्यानंतरही वारकरी संप्रदायात अनेक संतसत्पुरुष होऊन गेले, ज्यांना अभंग रचना करताना ना कधी आपल्या प्रादेशिक बोलीचा आग्रह धरावासा वाटला ना कधी संस्कृतचे लांगूलचालन करावेसे वाटले नाही कुठल्या प्रमाणभाषेसाठी कण्ठशोष करावा लागला! आषाढी-कार्तिकी वारीच्या निमित्ताने गेली सातशे वर्षे आंध्र, कर्नाटक, तामिळ, गुजरात, मध्यप्रदेश आदि अन्य प्रांतांमधून मराठीभाषी विद्वत्लभक्तांचा ओघ सतत पंढरपुरात लोटतो आहे आणि महाराष्ट्रातल्या प्रांतोप्रांतीच्या बहुबोलीभाषकांशी त्यांचे सहजउत्कट संमीलन घडून येत आहे. भक्तिच्या एकात्मिक पर्यावरणात गायन- नर्तन- कथकीर्तन - भजनपूजनादि उत्स्फूर्त व आनंददायी व्यवहाराद्वारे भाषाभगिनींचा संयोगच इथे घडून येत आहे आणि सर्वांना सहज आकलन होईल अशा संतप्रणीत जनभाषेचा इथे मुक्त वावर सुरू राहिलेला आहे. ना इथे कोणा बोलीची मिजास ना कोणा संस्कृतची अरेरावी. भाषेतील 'शुद्ध' आणि 'अशुद्ध' ह्या उपाधी अफाट भाषासागरात वितळत जाऊन जिला खरोखरी 'मराठी' म्हणता येईल अशी एकरस जनभाषा आपोआपच गेल्या सातशे वर्षांत इथे अस्तित्वात आलेली आहे. असे असूनही पेशवाईच्या र्हासानंतरच्या प्रबोधनयुगात महाराष्ट्रातल्या अन्य बोलींना डावलून केवळ पुणेपरिसरातल्या चित्पावनांच्या बोलभाषेला प्रमाणभाषाचा दर्जा देणे हा एक मोठा प्रमाद मराठी भाषाकोविंदाकडून घडल्याचे दिसून येत आहे. वस्तुतः प्रमाण मराठी भाषा घडवायचीच तर ती पंढरपूर परिसरातल्या मराठमोळ्या जनभाषेच्या अनुरोधानेच घडविणे इष्ट ठरले असते. पण त्या काळी मराठवाडा हा हैद्राबादच्या निजामाकडे गुलाम होता आणि पेशवाईतून सुटलेल्या विद्यागुंडांना आवरण्याचे सामर्थ्यच त्यांच्या गुलाम मानसिकतेत नव्हते! त्यामुळे पुण्यातल्या वर्चस्ववादी गटाच्या तथाकथित भाषातज्ञांनी स्वतःच्याच बोलभाषेची डागडुजी करून तिलाच प्रमाण मराठीचे रूप दिले आणि तिच्या व्याकरणाचे नियम घोषित करून व त्यानुसार विधिनिषेधाचे बागुलबुवे जागजागी उभे करून भाषेच्या 'शुद्धी' ला फाजील महत्त्व बहाल केले. त्यांच्या भाषाशुद्धीचे स्वरूप कसे म्हणाल तर ना त्यात प्रादेशिक बोलींच्या ध्वनिध्शब्दरूपांची जाण, ना अन्य भाषाभगिनींची पत्रास- ना विकसनशील जनतेची बूज! खरीगोष्टतर अशी आहे की, स्वकीय अगर (काही प्रमाणात) परकीय भाषांमध्ये चपखल अर्थाचे नवेनवे शब्दप्रयोग आत्मसात् केल्याने मूळ भाषेचे सामर्थ्य व आवाहनक्षेत्र-दोन्ही वाढत असते कारण भाषेची संवादक्षमता ही त्याद्वारे शतगुणित होत असते. उलट शुद्धाशुद्धतेचा बडगा उगारल्यास भाषा निर्जीव आणि सुस्त होत जाते. मराठी-हिंदीच्या बाबतीत संस्कृतचा किंवा इंग्रजी-फ्रेंचच्या बाबतीत लॅटिनचा बडेजाव मिरवण्यात काही हशील नाही, कारण त्यांच्या अनुसरणामुळे या प्रादेशिक भाषा बोजड, आकलनदुष्ट, .तिम आणि स्थितिशील होण्याचीच दाट शक्यता असते. तशी बोलणी जाणारी प्रत्येक भाषा ही आपापली भूमिनिष्ठ

संस्कृती घेऊन उभी असते. तिचा बाज—म्हणजे तिची चिन्हके आणि तिच्यातली प्रमाणके अबाधित राखून तिने अन्य भाषांमधून व प्रत्यक्ष जीवनव्यवहारातून आलेले वाक्संप्रदाय आत्मसाद करून आपले संवादसामर्थ्य वाढवले पाहिजे—निदान ते कायम तरी राखले पाहिजे. तिच्यात (संस्.तव्यतिरिक्त) अमुक बोलीतले शब्द आले, अमुक भाषेतले संकेतसंप्रदाय आलेम्हणून ती अशुद्धअपवित्र झाली हा अभिजनविशिष्ट श्टिकोन धोक्याचा आहेय किंबहुना तो विभाजनवादी असल्यामुळे सर्वथैव त्याज्यच मानायला हवा. या सार्या पार्श्वभूमीवर काहीशी स्थूलपणे का होईना, पण मराठी 'जनभाषे' ची कल्पना आपल्याला मांडता येईल: ज्याची ज्याची मातृभाषा मराठी असेल त्याला त्याला सहज समजणारी एकच एक भाषा म्हणजे जनभाषा मराठी ! अशा जनभाषेतूनच साहित्य आणि संस्.ती अधिक हजतेने विकसित होऊ शकते ती तिच्या एकात्मिक व सर्व व्यापी आवाहनामुळे. जनभाषेऐवजी बोलीचा किंवा संस्.तप्रचुर प्रमाण मराठीचा आग्रह धरणारे हे स्वतःला एकेका मर्यादित समाजगटापुरतेच बंदिस्त करून ठेवत असतात. जनभाषेसारखे त्यांचे आवहन मर्यादित समाजगटापुरतेच बंदिस्त करून ठेवत असतात. जनभाषेसारखे त्यांचे आवहन सार्वत्रिक असूच शकत नाही. अर्थात् यात खरा भेद आहे तो वृत्तीचाच. संस्.त किंवा संस्.तप्रचुर मराठी हा अभिजनगौरवाचा विषय बनवून ठेवावा—परिणामी तो जनसामान्यांच्या आकलनापलीकडेच राहावा असे उच्चमरूचे भाषिक राजकारण त्यामागे असते. जनसाहित्यकाराची वृत्ती नेमकी याविरुद्ध असते. जो अनुभव आपल्याला जीवनप्रवासात प्राप्त झाला तो विशद स्वरूपात सार्या भाषाबंधूपर्यंत पोहोचावा अशी तळमळच त्याला लागून राहिलेली असते. गोरक्षनाथांची योगाधिष्ठित शुद्ध उपासना प्रवर्तित करण्याची तळमळ, श्रीचक्रधराची जीवोद्धारणाची तळमळ, संत नामदेवाची सामूहिक आत्माविष्कारातून पुरुषार्थ प्रवर्तनाची तळमळ, महात्मा फुल्यांची कष्टकारी—दलित—शोषितांच्या उत्थानाची तळमळ, गाडगेबाबांची गोरगरीब पददलितांच्या उन्नयनाची तळमळ, गांधीजींची स्वयंपूर्ण भारतीय पिढी घडविण्याची तळमळ, सानेगुरुजींची नवभारतासाठी भावसमृद्ध पिढी घडविण्याची तळमळ, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची दलितोद्धार तथा मानवी हक्क प्रस्थापनेची तळमळ तसेच राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांची समृद्ध भातासाठी सत्य—शिवसुंदराची पायिकी करणारा नवा माणूस घडविण्याची तळमळ असे सारे आदर्श त्याच्या या वृत्तीच्या मागे उभे राहून त्याला मार्गदर्शन करीत असतात. त्यामुळे जनसाहित्यकार हा ज्ञानेश्वराप्रमाणे इयेने नवी काव्यभाषा घडविण्याच्या भरीस पडणार नाही किंवा म्हाइंभटाप्रमाणे गुरूआदेश अनुसरत निव्वळ वहाडी बोलीभाषेत अडकूनही राहाणार नाही. विष्णुशास्त्र्याप्रमाणे तो संस्. तधार्जिणेपण मिरवणार नाही की मोरोपंतांप्रमाणे अभिजनतष्टर्थ रचनाचमत्.तीतही रमणार नाही. तो नामदेव—तुकारामांसारखी, शिवशाहीतल्या ग्रामीण शाहीरांसारखी, उत्तम पेशवाईतल्या जोतिबा फुल्यांसारखी, पत्रकार आंबेडकरांसारखी, ग्रामगीताकार राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांसारखी साधी—सरळ, उत्स्फूर्त जनभाषा वापरून आपल्या अनुभव पारदर्शीपणे शब्दबद्ध करील, जेणेकरून विद्वान प्राध्यापकांपासून तो कष्टकारी श्रमिकांपर्यंत सार्या मराठीभाषी जनांप्रति तो

अनुभव सहज संप्रेषित हाईल. आणि हे साधताना मराठीच्या बोलीछापभाषांमधील गावरानध नागरी शब्दधन तर तो हक्काने डोहारीलचय शिवाय हिंदी, उर्दू, कानडी, इंग्रजातील प्रचलित शब्दरूपही तो बिनदिवक्त वापरील—आणि तसे वापरतांना तथकथित भाषाशुद्धीच्या ठेकेदारांचे ओझेही मनावर बाळगणार नाही! (जनभाषेच्या शोधात संपादक डॉ. सुभाष सावरकर)

निष्कर्ष:

१. पुणेरी मराठी प्रमाणभाषेवर संस.तचा प्रभाव असल्यामुळे ती भाषा सर्व सामन्य लोकांना दुर्बोध झाली आहे. त्यामुळेच गोरक्षनाथा पासून तर आधुनिक काळतील संत गाडगेबाबा आणि वं. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांपर्यंत सर्व संत, साहित्यिक व थोर ह पुरूष्यांनी मराठी भाषेचा वापर केला आहे.

२. पुणेरी भाषा ही मराठी प्रमाणभाषा असल्यामुळे व हाड, नागपूर, झाडी मराठा, खानदेश, कोकणच्या प्रातातील लोकांना पुणेरीभाषा दुर्बोध झाली आहे. त्यामुळे पुण्याचा प्रदेश व वरिल सर्व प्रदेशामध्ये फारमोठी भाषिक दरी निर्माण झाली आहे.

३. प्रमाणभाषा म्हणून पंढरपूर परिसरातील भाषेला मान्यता मिळायला पाहिजे. कारण पंढरपूर हे तिर्थक्षेत्र सर्वांनी केंद्र म्हणून मान्य केले आहे. महाराष्ट्रातील सर्व कानाकोपऱ्यातील संत व वारकरी आषाडी एकादशीला पंढरपूरला येताता संतांची भाषा ही सर्व तळागाळातील सर्व सामान्यांची भाषा आहे ती सर्वांना सुबोध होईल अशी भाषा आहे. तसेच वरिल विवेचन केल्याप्रमाणे महाराष्ट्रातील संतांच्या भाषेवर हिंदी, संस.त, गुजराती, तामिळ व इतर पोटभाष्यांचा प्रभाव आहे.

४. प्रमाणभाषा म्हणून पंढरपूर परिसरातील भाषेला मान्यता मिळाली तर शाळा, महाविद्यालयातील मराठी विषयाच्या निकालावर जो विपरित परिणाम झाला आहे. तो सुध ारण्यास मदत होईल.

संदर्भ ग्रंथ सूची :

अं. क्र.	संदर्भीय पुस्तकाचे नाव	लेखकांचे नाव
१	जनभाषेच्या शोधात	संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
२	भाषा आणि संस्कृती	संपादक ना. गो कालेलकर
३	भाषाविज्ञान वर्णात्मक आणि ऐतिहासीक	डॉ. मालसे, इनामदार, सोमन
४	सामाजिक भाषा विज्ञान	डॉ. प्रभाकर जोशी. प्रा. चारुलता गोखले
५	मराठी भाषा उदःगम आणि विकास	कृ पा कुळकरणी
६	मराठी भाषा इतिहास आणि भूगोल	ना. गो कालेलकर
७	भाषा विज्ञान परिचय	डॉ. मालसे, इनामदार, सोमन